

dr hab. Piotr Rojek, prof. nadzw.
Dziedzina – sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu
Plac Jana Pawła II nr 2
50-043 Wrocław
tel. [REDACTED]
e-mail [REDACTED]

Wrocław, 12 kwietnia 2019 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Wiktora Brzuchacza

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu, prof. dr hab. Alicja Kledzik, Dziekan Wydziału Instrumentalnego. Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* /Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm./.

Dotyczy

- Uchwały nr 47/II/2018/2019 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 4 marca 2019 roku w sprawie wszczęcia, na wniosek **Pana mgr. Wiktora Brzuchacza**, przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczenia promotora,
- Uchwały nr 49/II/2018/2019 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 4 marca 2019 roku w sprawie wyznaczenia recenzenta.

Do przekazanego mi przez Przewodniczącego Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu pisma sygnowanego datą 10 kwietnia 2019 roku /data wpl.: 12.04.2019 r./, informującego o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej pt.: **„Eksperyment i tradycja w muzyce organowej warszawskich kompozytorów II połowy XX wieku” Pana mgr. Wiktora Brzuchacza** została dołączona przygotowana przez Kandydata i Dziekanat następująca dokumentacja:

- uchwała nr 47/II/2018/2019 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 4 marca 2019 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgr. Wiktora Brzuchacza oraz wyznaczenia promotora,
- uchwała nr 49/II/2018/2019 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 4 marca 2019 roku w sprawie wyznaczenia recenzenta,
- 1 egz. pracy doktorskiej wraz z załącznikiem (materiał nutowy do pracy doktorskiej),
- 1 egz. dokumentacji dorobku Kandydata.

Złożona przy wniosku przez Kandydata praca doktorska oraz dokumentacja dorobku artystycznego spełniają formalne wymagania ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 16 i 17 ust. 1 i 2 tekst jednolity /Dz. U. nr 65. poz. 595, wraz ze zmianami Dz. U. nr 164, poz. 1365 z dnia 27.07.2005 r./.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Wiktor Brzuchacz urodził się w 1986 roku. Ukończył Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia im. Karola Szymanowskiego w Warszawie (2005 r.). W 2010 roku ukończył dziedzinę sztuk muzycznych na kierunku studiów Instrumentalistyka w Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku w klasie organów prof. Bogusława Grabowskiego. W latach: 2009-2011, Kandydat miał możliwość zdobywać wiedzę i doświadczenie w zakresie harmonii i improwizacji pod okiem wybitnego pedagoga – prof. Pierra Pincemaille’a – w Konserwatorium Muzycznym im. Claude Debussy’ego w St. Germain en Laye we Francji. Czas ten był także okazją do częstych występów oraz poznawania kultury muzycznej i zwyczajów tego kraju.

Okres studiów był dla Pana W. Brzuchacza czasem poznawania tajników wykonawstwa muzyki organowej, poznawania instrumentarium organowego, a także kontaktów z wybitnymi artystami i pedagogami.

Kandydat uczestniczył w konkursach organowych, uzyskując między innymi „Złoty Laur Młodego Organisty” na XXIX Międzynarodowym Festiwalu Organowym w Giżycku.

Pan mgr Wiktor Brzuchacz aktywnie działa na polu artystycznym, występując zarówno na festiwalach krajowych, jak i zagranicznych (Francja, Niemcy, Rosja). W dorobku Kandydata znajdują się także płyty CD.

Ważnymi obszarami aktywności Pana mgr. Wiktora Brzuchacza są również działania skupione wokół organizacji festiwali organowych, koordynacji projektów ratujących cenne instrumenty organowe, a także zaangażowanie w ramach organizacji zajmujących się popularyzacją muzyki oraz animacją kultury i sztuki. Pan W. Brzuchacz pełni funkcję dyrektora artystycznego licznych projektów muzycznych. Należał również do Towarzystwa Przyjaciół im. Aleksandra Tansmana (2009-2011). Od 2010 roku jest członkiem Towarzystwa im. Mariana Sawy, Stowarzyszenia AXA, pełniąc funkcję dyrektora artystycznego oraz Stowarzyszenia JAX, pełniąc funkcję prezesa.

Wielorakie zaangażowanie Pana mgr. Wiktora Brzuchacza w życie artystyczne, organizacyjne, a także działania na rzecz ratowania instrumentów organowych, tworzą spójną całość sylwetki Kandydata.

Analiza i ocena osiągnięć artystycznych

Specyfikacja dorobku artystycznego, która została przygotowana przez Kandydata, zawiera wykaz koncertów, płyt CD, kompozycji i publikacji, wykaz działań na rzecz popularyzacji kultury muzycznej, w tym: organizacja koncertów, działania związane z koordynacją generalnego remontu zabytkowych organów w Sarnakach. Wykaz dorobku zawiera także listę wykonywanych utworów, z podziałem na: organy solo oraz akompaniamenty.

Wykaz koncertów, repertuaru, plakaty oraz programy koncertów usystematyzowano chronologicznie, od najbliższych /2018 r./ do najwcześniejszych /2006 r./.

Pan mgr Wiktor Brzuchacz wymienia w dokumentacji sto dwanaście koncertów: solowych, jak i w obsadzie kameralnej.

Koncerty wykonano głównie we wnętrzach sakralnych. Artysta występował w miejscowościach polskich, jak i poza granicami kraju. Wśród wykonań zagranicznych znalazły się występy we Francji, w Niemczech, w Rosji.

Niestety wykaz koncertów nie jest tożsamy z załączoną dokumentacją w formie pomniejszych plakatów. Ujęte w tabeli wydarzenia niekiedy nie znajdują odzwierciedlenia w kserokopiach dokonań artystycznych, ujętych w III części dokumentacji. Zamieszczone plakaty pozostawiają dużo do życzenia pod względem jakości i czytelności.

W ujęciu repertuarowym widać wszechstronność Pana mgr. W. Brzuchacza. Uznanie budzi rozległa literatura J.S. Bacha. W repertuarze Kandydata odnaleźć można utwory takich kompozytorów, jak: J. Alain, C.Ph.E. Bach, J.S. Bach, C. Balbastre, L. van Beethoven, G. Belier, L. Boëllmann, F. Borowski, G. Böhm, J. Brahms, N. Bruhns, D. Buxtehude, F. Chopin, L.C. Daquin, J. Donjon, M. Dupré, C. Franck, A. Freyer, J. Gall, E. Gigout, E. Granados, J. Grison, A. Guilmant, G.F. Händel, M. Karłowicz, J.K. Kerll, K. Kurpiński, L. Lefebure-Vely, J-X. Lefevre, G. Litaize, W. Lutosławski, V. Lübeck, J. Maklakiewicz, L. Malczewski, F.O. Manfredini, M. Marais, L. Marchand, F. Mendelssohn Bartholdy, O. Messiaen, Mikołaj z Krakowa, St. Moniuszko, St. Niewiadomski, F. Nowowiejski, J. Pachelbel, I.J. Paderewski, G.A. Paganelli, E. Pałasz, B. Pasquini, A. Piazzolla, J. Podbielski, J.J. Quantz, S. Rachmaninow, M. Reger, L. Różycki, M. Sawa, D. Scarlatti, S. Scheidt, G. Sciroli, M. Surzyński, K. Szymanowski, A. Świerzyński, A. Tansman, G. Tartini, G.Ph. Telemann, L. Vierne, A. Vivaldi, J.G. Walther, Ch-M. Widor, W. Żeleński, O.M. Żukowski oraz G. Young.

W repertuarze Doktoranta znajdują się także kompozycje na organy z udziałem innego instrumentu /fagot, flet, klarnet, obój, saksofon altowy, skrzypce, trąbka/, a także literatura wokalna. Na uwagę zasługują koncerty z udziałem Kandydata jako realizatora *basso continuo*.

Ponadto Pan W. Brzuchacz brał udział w nagraniach płyt CD, wydaniach okolicznościowych śpiewników oraz licznych działaniach na rzecz popularyzacji kultury muzycznej.

W bogatej i różnorodnej działalności Doktoranta warto zauważyć nurt kompozytorski – twórczość Pana W. Brzuchacza na tym gruncie obejmuje muzykę filmową.

Pomimo drobnych niedoskonałości w przygotowanych materiałach, dorobek Kandydata należy ocenić pozytywnie.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana mgr. Wiktora Brzuchacza pt.: „**Eksperyment i tradycja w muzyce organowej warszawskich kompozytorów II połowy XX wieku**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (płyta CD) oraz opisu.

Dzieło artystyczne obejmuje prezentację następujących utworów:

- *Feliks Rączkowski (1906-1989) – Pastoralka na temat mel. Z. Noskowskiego,*
- *Czesław Grudziński (1911-1992) – Mały tryptyk,*
- *Tadeusz Jarzęcki (1912-2000) – Capriccio per organo,*
- *Tadeusz Jarzęcki (1912-2000) – Kołysanka,*
- *Zbigniew Wiszniewski (1922-1999) – Pastorale für Orgel,*
- *Marian Borkowski (*1934) – Psalmus,*
- *Sławomir Stanisław Czarnecki (*1949) – Visions op. 27 – I Vision,*
- *Sławomir Stanisław Czarnecki (*1949) – Visions op. 27 – II Vision,*
- *Sławomir Stanisław Czarnecki (*1949) – Visions op. 27 – III Vision.*

Fascynacja Pana mgr. Wiktora Brzuchacza muzyką organową warszawskich kompozytorów XX wieku sięga czasów nauki w Państwowej Szkole Muzycznej II stopnia im. Karola Szymanowskiego w Warszawie. Właśnie tam poznał Kandydat jednego z największych kompozytorów muzyki organowej XX wieku – Mariana Sawę – który w sposób charyzmatyczny inspirował swoich uczniów zarówno do odkrywania nowych nurtów muzycznych, jak i do tworzenia. Zainteresowanie to stało się inspiracją do powstania niniejszej pracy doktorskiej.

Zarejestrowane dzieło artystyczne z wymienionymi wyżej kompozycjami poprzedzone zostało gruntownymi badaniami tematu.

Nagrania materiału dźwiękowego dokonano 23 marca 2019 roku, w oparciu o organy kościoła pw. Bogurodzicy Maryi w Warszawie. Organy firmy Rieger-Kloss pochodzące z rozgłośni Radia Słowackiego w Bratysławie (największe organy na Słowacji) zainstalowano w warszawskiej świątyni. Instrument spełnia wymogi techniczno-brzmieniowe wybranej literatury.

Gra Kandydata jest klarowna. Artysta uzyskuje właściwą dramaturgię w ramach prezentowanych utworów, wykonanie potwierdza zaś opanowanie warsztatu technicznego przez Kandydata, jak również umiejętność klarownego przedstawiania struktur utrzymanych w bogatej i stale zmieniającej się fakturze.

Jedynie zastrzeżenie budzi interpretacja utworu Mariana Borkowskiego. Już na pierwszej stronie kompozycji nie dotrzymuje wykonawca czasu trwania poszczególnych fragmentów. Sytuacja powtarza się na kolejnych stronach utworu. Owe niedociągnięcia nie umniejszają jednak wartości interpretacji.

Wykonanie utworów jest właściwe pod względem dramaturgicznym i wyrazowym, pomysłowe, twórcze, z dobrym ujęciem faktury, przestrzeni i rejestracji.

Opis dzieła artystycznego to praca poświęcona wykazaniu różnorodności stylistycznej warszawskich kompozytorów II połowy XX wieku, na przykładzie prezentowanych dzieł.

Na przestrzeni pracy prowadzi Autor badania związane z analizą porównawczą zarejestrowanych utworów, starając się wykazać ową różnorodność stylistyczną ujętą w tezie pracy – od (jak sam to określa) „skrajnie tradycyjnej, do skrajnie eksperymentalnej”.

Przed przystąpieniem do zasadniczej części opisu dzieła dokonuje Autor rewizji definicji pojęć tradycji i eksperymentu (rozdział 1), czyniąc to w kontekście organowej twórczości omawianego okresu. Interesującą częścią pracy jest ogólny przegląd polskiej muzyki

organowej II połowy XX wieku, zawarty w rozdziale 2. Rozważania te snuje Autor w oparciu o stosowane wówczas formy muzyczne i techniki kompozytorskie.

Rozdział 3 stanowi zasadniczy trzon opisu dzieła artystycznego. Na jego kartach porusza Autor zagadnienia związane ze stylistyką omawianych utworów, dzieląc je na trzy kategorie: tradycyjną, pośrednią oraz eksperymentalną. Analiza wyników badań dotyczących eksperymentu i tradycji w utworach organowych wybranych kompozytorów prezentowanych w dysertacji, w relacji do przebadanych i omówionych zagadnień, zawiera wypracowane wnioski, będące zarazem pewnego rodzaju formą zakończenia pracy.

Dołączony do pracy materiał nutowy jest cenną pomocą dla słuchającego, zwłaszcza, iż większość utworów jest trudno dostępna lub nawet niemożliwa do zdobycia.

Cieszy fakt, iż w kręgu szczególnego zainteresowania Autora pracy znalazła się problematyka muzyki organowej warszawskich kompozytorów II połowy XX wieku, zwłaszcza, iż większość prezentowanych utworów nie tylko nie weszło na stałe do repertuaru koncertowego polskich organistów, ale także większość z nich nie została nigdy opublikowana.

Na kartach kolejnych rozdziałów snuje Autor rozważania skupione wokół postawionych tez. Czyni to w sposób przemyślany i logiczny.

Na szczególne podkreślenie zasługuje jakość formalnej strony pracy: aparat naukowy, którym operuje mgr Wiktor Brzuchacz jest bez zarzutu i świadczy o Jego rzetelności oraz ilości włożonej przez Niego pracy.

Biorąc pod uwagę wszelkie aspekty należy stwierdzić, iż praca w istocie rzeczy stanowi cenne kompendium, niewątpliwie przydatne adeptom sztuki gry na organach, jak i innym osobom zainteresowanym organową twórczością warszawskich kompozytorów II połowy XX wieku.

Konkluzja

Dzieło artystyczne przygotowane przez Kandydata jako część pracy doktorskiej, stanowi interesujące zjawisko artystyczne na scenie muzycznej naszego kraju. Poszczególne kompozycje zostały przez Kandydata gruntownie przemyślane, zarówno od strony sztuki wykonawczej, jak i budowy formalnej. To między innymi pozwoliło w sposób interesujący ukształtować je pod względem: rejestracji, sonorystyki, dynamiki, frazowania i artykulacji oraz ich relacji do agogiki, jak i kreacji stylistycznej.

W konsekwencji trzeba stwierdzić, iż wartość muzyczna i kształt artystyczny dzieła oraz sztuka wykonawcza Kandydata nie budzą zastrzeżeń merytorycznych, a ich specyfikę i założony cel dokumentuje część opisowa pracy doktorskiej. W działaniu tym upatrywać należy wkład Kandydata w rozwój reprezentowanej dyscypliny artystycznej.

Niniejszym stwierdzam, iż Kandydat potwierdził umiejętność prowadzenia pracy artystycznej w sposób odpowiedzialny i dojrzały, ponadto wykazał, iż dysponuje wiedzą teoretyczną, służącą realizacji zamierzeń twórczych, jak i umożliwiającą podjęcie związanej z nimi refleksji. W ten sposób Kandydat rozwiązał eksplorowane zagadnienie artystyczne i spełnił wymagania art. 13, ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.*

Pracę doktorską Pana mgr. Wiktora Brzuchacza przyjmuję i wnioskuję o dopuszczenie do jej publicznej obrony.

